

MANIFEST MLADIH GRAĐANA OŠTEĆENOG VIDA EVROPE

Decembar 2022, rezultat sastanka mladih Evropskog saveza slijepih, „Uključite se u Evropu i svijet na jednakim osnovama“ održanog u Pervoliji, Kipar, 28-30.10.2022.)

Invaliditet nije prepreka težnji mladih da učine svijet boljim mjestom

Svijet se dramatično promijenio u posljednjih nekoliko godina, društva ubrzano evoluiraju u nove forme s novim mogućnostima i izazovima za sve, uz rizik da političko odlučivanje postane sve manje participativan proces, a posebno osobe s invaliditetom, zapostavljene, ne koriste u potpunosti benefite od društvenog, ekonomskog i tehnološkog razvoja. Naročito mladi s oštećenjem vida mogu oštrije zapaziti da su prepreke za učešće na svim nivoima prejake za njih i suzdržavaju se od angažmana, što rezultira time da postaju nevidljivi kada se donose ključne odluke. Stoga je potrebno poduzeti posebne mjere kako bi se u potpunosti razvio potencijal mladih osoba s invaliditetom i promovisao njihov angažman u društvenim promjenama na ravnopravnoj osnovi sa drugima.

Svojom Strategijom Evropske unije za mlade i Evropskom godinom mladih 2022, EU se fokusira na mlade ljude i posvećena je povećanju njihovog učešća u donošenju odluka na svim nivoima. “Angažovanje”, “Povezivanje” i “Osnaživanje” su ključni koncepti procesa. Nakon ove obaveze prema EU, Evropski savez slijepih okupio je grupu mladih, vještih ljudi oštećenog vida koji dolaze iz različitih regija šire Evrope, kako bi identifikovali akcije koje su potrebne kako bi se više mladih ljudi oštećenog vida osvijestilo o svom potencijalu i tako iskoristilo svoju energiju da postanu katalizatori društvenih i političkih promjena na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

ANGAŽOVANJE

Pojačati prisustvo mladih s oštećenjem vida u nacionalnim i međunarodnim organizacijama

Da bi se oblikovale buduće politike, mladi ljudi oštećenog vida bi trebalo da preuzmu više odgovornosti u organizacijama civilnog društva i

organizacijama osoba s invaliditetom, posebno, ali ne samo u organizacijama osoba oštećenog vida. Učešće u međunarodnim organizacijama rezultat je angažmana koji se postepeno gradi na nacionalnom nivou.

- Važno je da organizacije, unutar i izvan sektora osoba s invaliditetom, uspostave inkluzivne aktivnosti, kurseve, edukacije i obuke kako bi privukle mlade ljude s invaliditetom i doprinijele razvoju njihovih vještina i osjećaja pripadnosti. Grupe mladih, talentovanih i angažovanih osoba takođe treba da budu uključene u radne grupe i forume za diskusiju kako bi se osiguralo da njihove ideje i energija doprinose oblikovanju politika organizacija od najnižeg do najvišeg nivoa odlučivanja.
- Organizacije osoba s invaliditetom treba da osnuju i podrže, takođe uz pomoć sekretarijata, odbore za mlade na lokalnom i nacionalnom nivou u cilju uključivanja mladih i povjeravanja odgovornosti u oblikovanju, razvoju i sprovođenju omladinske politike udruženja .
- Postoji potreba za razvojem više aktivnosti za mlade osobe s invaliditetom kroz jačanje nacionalne i međunarodne saradnje sa organizacijama omladinskog sektora. Sve evropske organizacije, izvan sektora osoba s invaliditetom, treba da osnuju i podrže uz pomoć sekretarijata svoje odbore za mlade, koji će koristiti inkluzivne načine rada i čiji će glavni ciljevi biti da rade zajedno sa evropskim omladinskim organizacijama na koordinaciji evropskih akcija mladih i uticaju na omladinske politike EU. Komiteti mladih evropskih organizacija koje predstavljaju osobe s invaliditetom takođe će podržati odbore mladih nacionalnih organizacija osoba s invaliditetom u razmjeni dobrih praksi i pronalaženju mogućnosti za razmjenu mladih.

Učešće u političkom životu

Gubitak interesovanja mladih generacija za učešće u političkom odlučivanju mora se suzbiti svim mogućim sredstvima, jer to uskraćuje naša društva energije, pametnih ideja i moralnog angažmana u boljoj budućnosti. Mladi oštećenog vida nailaze na dodatne prepreke za bavljenje političkim

životom, povećavajući njihov osjećaj da ne mogu imati svoje mišljenje o društvu u kojem žive, pa je potrebno poduzeti konkretne mjere za rješavanje ovog problema.

- Za mlade oštećenog vida, nedovoljno učešće u političkom životu, kako da glasaju, tako i da se kandiduju, prvenstveno je posledica nedostatka znanja i informacija. Mladi s invaliditetom treba da dobiju pristupačne informacije o programima političkih partija i da im se omogući da ravnopravno sa drugima učestvuju u političkim raspravama i donošenju odluka, uključujući i korišćenje pristupačnih onlajn platformi.
- Nezavisno glasanje treba promovisati što je više moguće. Osobe oštećenog vida trebale bi imati mogućnost da daju svoj glas na pristupačan, tajni i nezavisan način.
- Donosioci odluka treba da pristupe mladim osobama s invaliditetom kako bi ih osvijestili o društvenim i političkim pitanjima koja ih se tiču kao mlade osobe i kao osobe s invaliditetom.
- Političke partije treba da osiguraju da se njihove omladinske sekcije povezuju i da u svoje aktivnosti uključe mlade osobe s invaliditetom.

Odbraniti ljudska prava kroz aktivnu podršku osobama u ranjivim uslovima

Mladi ljudi s oštećenjem vida mogu podržavati vrijednosti u koje vjeruju i razvijati aktivnosti solidarnosti sa osobama u ranjivim uslovima. Njihov invaliditet nije nepomična prepreka tome, po uzoru na brojne osobe oštećenog vida koje su uspjele u svom naumu pomoći osobama u ugroženim uslovima, takođe u dalekim zemljama u razvoju.

- Mladi ljudi oštećenog vida treba da imaju pristup istim mogućnostima u volontiranju i neformalnom obrazovanju za društvene i solidarne ciljeve kao i njihovi vršnjaci bez oštećenja vida. Organizacije koje vode ovakve programe treba da imaju proaktivan i fleksibilan pristup i da budu spremne da preduzmu konkretne korake da uključe mlade osobe s invaliditetom u svoje aktivnosti, i kao korisnici i kao treneri. Obuka za mlade osobe s invaliditetom da EBU manifest mladih evropskih građana s oštećenjem vida treba obezbijediti da postanu

treneri i sertifikovati stečene kompetencije kako bi mogli koristiti svoju stručnost za podršku drugim ljudima, posebno svojim vršnjacima u ranjivim uslovima.

- Mladi oštećenog vida mogu se uključiti u rad razvojne saradnje, koji uključuje i osnaživanje i izgradnju kapaciteta lokalnog stanovništva. Peer-to-peer trening o samosvijesti i Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom je temeljni dio svakog nastojanja da se izgrade održiva, ravnopravna i inkluzivna društva u zemljama u razvoju, gdje osobe s invaliditetom moraju imati aktivnu ulogu da učestvuju.

POVEZIVANJE

Korišćenje evropskih instrumenata za povećanje uključenosti i dijaloga mladih osoba s invaliditetom.

Instrumenti Evropske unije, naročito oni koji su usmjereni na uključivanje mladih, kao što su ERASMUS+, European Solidarity Corps i Discover EU, temeljna su sredstva za oblikovanje evropskog građanstva i trebaju imati inkluzivnost kao ključnu vrijednost.

- Neophodno je izraditi smjernice za sva ključna područja djelovanja evropskih instrumenata posvećenih promociji vještina i kompetencija mladih kroz transnacionalna iskustva kako bi se povećanje učešća mladih osoba s invaliditetom smatralo glavnim ciljem. Prilikom izrade ovakvih smjernica treba tražiti savjet stručnjaka od organizacija koje zastupaju osobe s invaliditetom. Neki primjeri elemenata koji bi imali pozitivan uticaj su: budžet sa jasnim pravilima i dovoljnom fleksibilnosti u zadovoljavanju različitih potreba osoba s invaliditetom; ili produženu starosnu granicu za osobe s invaliditetom, jer bi njihovo zdravstveno i emocionalno stanje moglo da ih spriječi da iskoriste takve mogućnosti prije nego što dostignu tu granicu.
- Online platforme za informacije i obuku povezane sa evropskim inicijativama za mlade moraju biti u potpunosti pristupačne i upotrebljive osobama s invaliditetom. Tokom faze dizajniranja takvih platformi i za sva ažuriranja neophodno je tražiti savjet stručnjaka od organizacija koje zastupaju osobe s invaliditetom.

- Osoblje u nacionalnim agencijama za mlade i drugim subjektima uključenim u EU finansiranje za mlade, kao što su Erasmus+ info dani na univerzitetima, trebalo bi biti obučeno za pitanja invaliditeta i biti na raspolaganju za podršku mladim osobama s invaliditetom u cilju pružanja jasnih, prilagođenih informacija od faze prijave, uključujući finansijske savjete, kao i olakšavanje kontakata sa institucijama koje primaju kako bi se dogovorili za smještaj i druge usluge koje su potrebne osobama s invaliditetom u međunarodnoj mobilnosti unaprijed, jer neizvjesnost oko ovih aranžmana su glavna prepreka učešća za mlade osobe s invaliditetom, a posebno one sa oštećenjem vida.
- Treba pružiti besprijekornu podršku mladim osobama s invaliditetom u međunarodnoj mobilnosti koju finansira EU, osiguravajući da se naprave jasni sporazumi između institucija koje šalju i primaju te svih drugih organizacija koje mogu pružiti korisne usluge u gradu destinacije (kao što je podrška studiranju ili radu, početna orijentacija u gradu itd.).

Sloboda kretanja na Evropskom nivou

„Upoznavanje sa komšijama je najbolji način da budete građanin Evrope, čak i sa oštećenjem vida.“ Sloboda kretanja je osnovno pravo, za građane EU i tiče se slobode putovanja kako bi se povezali sa drugim kulturama, i nastanjanja u drugoj zemlji EU radi studiranja ili rada. Međutim, mladi oštećenog vida često se susreću s većim poteškoćama kada pokušavaju posjetiti drugu zemlju ili se tamo nastaniti.

- Procedura pristupa uslugama podrške mobilnosti za osobe s invaliditetom treba da bude jednostavna i usklađena među državama, tako da prilikom putovanja u inostranstvo osobe s invaliditetom mogu lako da im pristupe (npr. jedinstveni telefonski broj za traženje podrške pri kretanju na željezničkim stanicama).
- Sloboda kretanja podrazumijeva i za mlade osobe s invaliditetom pristupačne usluge u gradu koji posjećuju kako bi im se omogućilo da u potpunosti uživaju u kulturnom nasljeđu. Podrška uspostavljanju sporazuma o saradnji između kulturnih mjesta i organizacija osoba s

invaliditetom je način da se poželi dobrodošlica međunarodnim posjetiocima sa oštećenjem vida i ponudi im značajno iskustvo putovanja. Evropska mreža koja bi ovo omogućila svakako bi poboljšala učešće mladih osobe s oštećenjem vida u međunarodnoj kulturnoj razmjeni.

- Glavna prepreka za prelazak na školovanje ili rad u drugu zemlju za mlade oštećenog vida predstavlja nedostatak trenutnog priznavanja prava na socijalnu zaštitu i pružanje usluga u vezi sa invaliditetom. Invaliditet ne nestaje kada pređete državnu granicu, ali sve osobe s invaliditetom i dalje moraju proći često dugotrajan proces procjene invaliditeta prije nego im se prizna mogućnost za pružanje socijalne pomoći i usluga. Ovo pitanje i njegove vrlo ozbiljne posljedice mogli bi se riješiti u EU proširenjem usvajanja Evropske kartice za osobe s invaliditetom u svim zemljama članicama i proširenjem njenog djelokruga na pravo na socijalnu pomoć i pružanje usluga, s ciljem da se u budućnosti osigura isti nivo odredbi u svim zemljama EU i šire.

OSNAŽIVANJE

Visoko obrazovanje

Kvalitetno visoko obrazovanje važan je element za osnaživanje mladih osoba s oštećenjem vida i razvoj njihove društvene svijesti i građanskog angažmana. Iako je digitalizacija uveliko pomogla osobama s oštećenim vidom u studiranju, neophodno je mnogo toga učiniti kako bi se osiguralo da imaju iste mogućnosti studiranja kao i njihovi vršnjaci.

- Mladi oštećenog vida trebalo bi da u svim zemljama dobiju nastavne materijale u pristupačnim formatima na svim nivoima obrazovanja i u isto vrijeme kao i njihovi vršnjaci. Prosvjetne vlasti i institucije, izdavači i reprezentativne organizacije osoba oštećenog vida treba da sklope posebne ugovore za pravovremeno obezbjeđivanje udžbenika u pristupačnim formatima.
- Neophodno je ulaganje svih napora na nacionalnom nivou da se iskoriste odredbe Marakeškog ugovora kako bi se olakšao pristup objavljenim materijalima za osobe s oštećenjem vida, Ugovora sa više od 100 zemalja učesnica, koji omogućava razmjenu

pristupačnog studijskog materijala, a posebno u zemljama istog govornog područja.

- Univerziteti i reprezentativne organizacije osoba s oštećenim vidom treba zajednički da rade na povećanju broja i raznovrsnosti visokokvalitetnih nastavnih planova i programa za studente s oštećenjem vida, što rezultira profesionalnim diplomama koje se mogu koristiti za učešće na otvoreno tržište rada.
- Neophodno je postojanje standarda dogovorenog među univerzitetima u vezi sa obezbjeđivanjem pristupačnog materijala, uključujući jasan okvir za izuzetke od autorskih prava, tako da izbor fakulteta ili univerziteta za mladu osobu oštećenog vida ne bi zavisio od lične volje nastavnika da dijele materijala u pristupačnom formatu ili ne kao i pristup studijskom materijalu, pristup digitalnim platformama za obuku i ispite, kao i web stranice koje pružaju informacije o studiju (kao što su univerzitetske web stranice) koje trebaju biti u potpunosti pristupačne i upotrebljive. Sve informacije koje pružaju univerziteti trebaju biti pristupačne i dostupne na njihovim web stranicama.
- Trebalo bi uspostaviti obuku za nastavnike kako bi bili svjesni obrazovnih potreba učenika s oštećenim vidom kao i u slučaju njihovog upisivanja u obrazovnim ustanovama.
- Na univerzitetima treba uspostaviti odjeljenje za pristupačne studije sa osobljem koje je posebno obučeno da zadovolji obrazovne potrebe studenata sa invaliditetom, uključujući i one sa oštećenim vidom. Stručnjaci iz različitih oblasti studija bi takođe trebali pomoći studentima. Takvo odjeljenje bi takođe trebalo da bude odgovorno za pristupačnost naučnog studijskog materijala. Kao dio podrške, po potrebi, studentima treba obezbijediti specijalizovanu obuku o asistivnim tehnologijama za potrebe studija.
- Mladi studenti s oštećenim vidom treba da dobiju efikasnu podršku u planiranju, pripremi i sprovođenju međunarodne mobilnosti u svrhu studiranja. Mora biti zagarantovana besprijekorna podrška od strane univerziteta koji šalju i ugošćuju.

- Univerziteti treba da podrže međusobnu razmjenu dobrih praksi i obezbede fizički prostor gdje se studenti s invaliditetom mogu sastati kako bi podijelili svoje strategije studiranja.

Samostalan život

Samostalan život je temeljni korak u životu svake mlade osobe i doprinosi razvoju vještina samoprocjene, samopoštovanja, bolje uravnotežen odnos s drugima i povećana svijest o izazovima i prednostima društva u kojem živimo. Međutim, poduzimanje ovog kritičnog koraka podrazumijeva prevazilaženje niza dodatnih prepreka za mlade osobe oštećenog vida koje često čine svoj proces emancipacije vrlo sporim ili neuspješnim.

- Samostalan život znači preuzimanje pune odgovornosti za ispunjavanje vlastitih potreba i dužnosti, uključujući i one koje proizilaze iz državljanstva, ali, da bi uspjeli u ovom nastojanju, mladima s oštećenim vidom potrebno je podržati koordinisane i prilagođene usluge, kao i adekvatne socijalne benefite koji će zadovoljiti dodatne potrebe a koji proizilaze iz gubitka vida. Sve zemlje treba da usvoje sveobuhvatan pristup po tom pitanju, obezbjeđujući takođe da informacije i savjeti o grantovima i odredbama za dodatne troškove budu lako dostupni osobama s invaliditetom, kao i da dobiju pomoć u administrativnim procedurama.
- U svim zemljama mladi oštećenog vida treba da imaju pristup temeljnoj obuci za samostalan život, uključujući orijentaciju i mobilnost, kao i kompjutersku i digitalnu pismenost, upravljanje novcem i ličnu sigurnost. Psihološko savjetovanje takođe treba učiniti dostupnim, s obzirom na posebnu važnost međuljudskih odnosa prilikom odlaska od kuće.

Zapošljavanje

Zapošljavanje je svakako najveći izazov za mlade s oštećenim vidom. Stopa nezaposlenosti među mladim osobama s invaliditetom u EU je više nego dvostruko veća od stope nezaposlenosti njihovih vršnjaka bez invaliditeta i uprkos činjenici da neke zemlje imaju sistem kvota za

zapošljavanje osoba s invaliditetom, mladih osoba s invaliditetom uopšte, vrlo im je teško da dobiju posao, a još manje posao koji ih ispunjava.

- Neophodno je preduzimanje snažnijih, artikulisanijih i adekvatnije finansiranih mjere podrške zapošljavanju mladih oštećenog vida na evropskom, nacionalnom i lokalnom nivou kako bi im se omogućilo da se takmiče na otvorenom tržištu rada, promovisujući njihovu zapošljivost, ali i preduzetništvo vještine za samozapošljavanje. Mjere bi trebale uključivati poreske olakšice za poslodavce koji zapošljavaju osobe s oštećenim vidom i veću podršku, kao što su ciljana obuka, mentorstvo i šeme praćenja posla.
- Potrebno je uložiti poseban napor da mladi oštećenog vida imaju veći pristup stažiranju, nauci i drugim oblicima učenja zasnovanog na radu, uključujući i one predviđene programom ERASMUS+, uz zvanično priznavanje stečenih kompetencija.
- Neophodno je pružiti ciljanu i sveobuhvatnu podršku osobama s oštećenim vidom koji traže posao u centrima za zapošljavanje i drugim zainteresovanim subjektima, kao što su reprezentativne organizacije osoba s invaliditetom, koje bi s jedne strane mogle pružiti stručne savjete i obuku, uključujući ličnu mobilnost, nezavisne životne i digitalne vještine i da s druge strane posreduje kod poslodavaca.
- Informacije o iskustvu zaštitnih radionica treba prikupiti i pažljivo proučiti kao alternativu za mlade osobe oštećenog vida koje zbog dodatnih zdravstvenih uslova ne mogu pristupiti otvorenom tržištu rada.

Pristup sportskim aktivnostima i aktivnostima u slobodno vrijeme

Sportske aktivnosti i aktivnosti u slobodno vrijeme važne su za lično zdravlje, povećanje samopoštovanja i socijalizaciju. Međutim, u mnogim zemljama se malo truda ulaže u razvoj sportskih i slobodnih aktivnosti koje su pristupačne osobama s oštećenjem vida.

- Postoji potreba za opštom politikom i adekvatnim finansiranjem na lokalnom, nacionalnom i evropskom nivou za razvoj pristupačnih sportskih i slobodnih aktivnosti za osobe s oštećenim vidom. Ovo bi

trebalo da ima za cilj dugoročnu podršku kako za razvoj specifičnih sportskih i slobodnih aktivnosti za osobe s invaliditetom, tako i za uvođenje pristupačnosti uopšte u sport i rekreacione aktivnosti, tako da se osobe s oštećenim vidom redovno uključuju u takve aktivnosti, a ne samo u određenim, vremenski ograničenim inicijativama.

- Sa svoje strane, pružaoci sportskih i rekreacionih aktivnosti treba da proaktivno preduzimaju korake kako bi osigurali aktivno učešće i uključivanje mladih oštećenog vida i u redovnim sportovima i događajima, na primjer, privatni i javni sportski prostori trebaju biti pristupačni i opremljeni sa sportskim potrepštinama za osobe s oštećenim vidom kako bi se omogućilo bavljenje sportom.
- Važno je da djeca i omladina sa smetnjama u razvoju imaju mogućnost da se bave sportom i tjelesnim vaspitanjem u školi, te školske fiskulturne sale i staze treba da budu adekvatno opremljene za ovu svrhu i nastavnike fizičkog vaspitanja i podrške nastavnici bi trebali biti posebno obučeni za ovu temu.
- Da bi se razvile sportske i rekreativne aktivnosti koje su zaista pristupačne licima s oštećenim vidom, potrebna je kompetentna stručna podrška. Važno je da se znanje i iskustvo stečeno u ovoj oblasti održavaju i razmjenjuju.
- Pristupačnost se odnosi i na informacije i transport, jer je osobama s oštećenim vidom potreban lak pristup kako bi se samostalno odlučile za učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, a da ne budu sputane činjenicom da moraju imati pratnju ako žele učestvovati.

Pripremila: Anđela Dragović, članica radne grupe mladih Evropskog saveza slijepih i članica Odbora mladih Saveza slijepih Crne Gore

SAVEZ SLIJEPIH CRNE GORE

Ul. Njegoševa br.6, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0)20 665 368, fax: +382 (0)20 665 377

E mail: savezsljepihcg@gmail.com

<http://www.ss-cg.org/> , <http://www.zaposliosi.me/>

O Evropskom savezu slijepih

EBU je jedno od šest regionalnih tijela Svjetskog saveza slijepih i promoviše interese osoba potpuno i djelimično oštećenog vida u Evropi. Naša 41 nacionalna organizacija članica u Evropi uključuje 25 država članica Evropske unije (izuzev Letonije i Malte).

European Blind Union

6 rue Gager Gabillot - 75015 Pariz

+33 1 88 61 06 60 | ebu@euroblind.org | www.euroblind.org

Kontakt: Nacho Lopez, službenik za vanjske komunikacije
nacho.lopez@euroblind.org | +33 1 88 61 16 72